

dr Małgorzata Leszczyńska

Katedra Teorii Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, Wydział Ekonomii
Uniwersytet Rzeszowski

Współczesny model rozwoju społecznego z perspektywy rewolucji informacyjnej

WPROWADZENIE

Spoleczne skutki rewolucji informatycznej są wielopłaszczyznowe i znajdują odzwierciedlenie w różnych aspektach życia ludzi i tworzonych przez nich społeczeństw, a mianowicie w płaszczyźnie: społecznej, ekonomicznej, psychologicznej, politycznej i środowiskowej.

W artykule przedstawiono fazy rozwoju społeczeństwa w kierunku społeczeństwa informacyjnego. Ukazano też wpływ rewolucji informatycznej na transformację społeczną. Przyjęto bowiem, że nowe technologie informacyjne i ich zastosowanie czy wykorzystanie stają się katalizatorem zachodzących przemian społecznych. Na znaczenie we współczesnym świecie tzw. imperatywu technicznego w tym zakresie wskazywał już w 1973 r. D. Bell.

OD SPOŁECZEŃSTWA TRADYCYJNEGO DO SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Rewolucja rolnicza zapoczątkowała, a wynalezienie pisma przyspieszyło tempo rozwoju ludzkiej wiedzy i wzmocniło proces różnicowania życia między zbiorowościami ludzkimi (tabela 1). Przyrost produktywności i wzrost poziomu życia był jednak powolny do 1750 r. Po tym okresie, w wyniku rewolucji ludnościowej i towarzyszącej jej rewolucji przemysłowej, w zachodniej części Europy, rozpoczął się proces wzrostu indywidualnego dobrobytu. Rewolucja przemysłowa była związana z całokształtem przemian ekonomicznych, technicznych i społecznych, a przede wszystkim z powstawaniem ogromnego przemysłu fabrycznego oraz nowoczesnej przemysłowej cywilizacji. Przewrót polegał na tym, że zastąpiono prymitywną technologię – nowoczesną, pracę ręczną – maszynami, a produkcję jednostkowych wyrobów – produkcją masową. Rewolucja informatyczna głównie doprowadziła zaś do przełomu w technologii, a zwłaszcza rozwoju mikroelektroniki. Spowodowało to obniżkę cen, a zarazem większą dostępność tech-

nologii informacyjnych oraz usprawnienie wszystkich środków komunikowania. Ponadto umożliwiło ich powszechne wykorzystanie w sferze gospodarczej, politycznej, społecznej, psychologicznej i ekologicznej.

Tabela 1. Znaczenie przełomowych zdarzeń dla rozwoju społeczno-gospodarczego

Okres	Zdarzenie	Miejsce	Znaczenie
10 000–3000 p.n.e.	Rewolucja rolnicza	Bliski Wschód	Początek uniezależniania ludzi od przyrody – stałe osadnictwo
3000 p.n.e.	Stworzenie pisma	Bliski Wschód	Możliwość gromadzenia informacji (wiedzy oraz jej przekazywania)
od 1500 r.	Ekspansja zamorska Europy	Świat	Początek gospodarki światowej
od 1600 r.	Rewolucja naukowa	Europa	Początek swobodnego rozwoju myśli – sprzyjający innowacji
od 1750 r.	Rewolucja ludnościowa	Europa	Początek gospodarki przemysłowej – uniezależnienie się relatywnie ludzi od przyrody
od 1800 r.	Rewolucja przemysłowa	Europa	
od 1930 r.	Eksplozja technologiczna	Świat	Wzrost uzależnienia ludzi od przyrody (jej zasobów)
od lat 70. XX w.	Rewolucja informatyczna	Świat, ale nierównomiernie	Wzrost uzależnienia sfery gospodarczej, politycznej, społecznej, psychologicznej i ekologicznej od wiedzy i informacji

Źródło: oprac. na podst. R. Bartkowiak, *Historia myśli ekonomicznej*, PWE, Warszawa 2003; G.B. Spychalski, *Zarys historii myśli ekonomicznej*, PWN, Łódź 1999; *Kompendium wiedzy o gospodarce*, red. E.F. Cyrson, PWN, Warszawa 2000.

Rewolucja informatyczna generuje też cechy nowego społeczeństwa, a mianowicie¹:

- w gospodarce charakterystyczne jest przejście od produkcji dóbr do rozwoju sfery usługowej,
- w zatrudnieniu przeważają specjaliści i technicy,
- dominująca pozycja przypada wiedzy teoretycznej – głównie jako źródła innowacji i formułowania polityki,
- nastawienie na przyszłość, co przejawia się w kierowaniu technologią,
- w przypadku podejmowania decyzji – charakterystyczne jest powstanie nowej technologii intelektualnej.

Zasadniczym źródłem przemian w społeczeństwie – przemian w sposobach prowadzenia innowacji, stosunkach między nauką a technologią oraz w polityce – będzie, jak okazuje, zmiana samego charakteru wiedzy.

¹ M. Kujda, *Podstawy ekonomii*, Fosze, Rzeszów 1999.

Z kolei A. Toffler wyróżnia trzy etapy rozwoju ludzkości nazywając je falami:

1. Epoka agrarna – fala I,
2. Epoka przemysłowa – fala II,
3. Nowa cywilizacja – fala III².

Obecną fazę rozwoju społeczno-gospodarczego nazywa się też „nową gospodarką”, a także erą informacji. Podstawą rozwoju tej nowej epoki w dziejach ludzkości stanowią będą: elektronika i komputery, przemysł kosmiczny oraz podbój głębin morskich³. Nadal charakterystyczne jednak będzie występowanie w społeczeństwie dwóch klas społecznych – nowoczesnej, otwartej na zewnątrz, posługującej się komputerem jako podstawowym narzędziem pracy (tworzyć ją będą tzw. pracownicy informacyjni oraz grupa decyzyjna o najwyższym statusie: informatycy, programiści, wykwalifikowani eksperci i tradycyjnej obejmującej większość populacji (wykonującej archaiczne zawody). Należy podkreślić, że ta ostatnia zaś ze względu na niedostateczne wykorzystanie nowoczesnych technologii, może być narażona na manipulację informacyjną, co może przełożyć się na brak możliwości rozwoju osobowego oraz niższy standard życia.

Z kolei, według R. Ingleharta, społeczeństwa modernizują się przechodząc przez kolejne etapy rozwoju od społeczności tradycyjnych, przez semiindustrialne, industrialne do postindustrialnych.

Tabela 2. Ery modernizacji społeczeństwa i ich charakterystyka

Era	Charakterystyka
1	2
I era – społeczeństwo tradycyjne	wspólnotowy system gospodarowania, kontakty o bezpośrednim charakterze, silne więzi rodzinne, władza autorytetów rodowych, niezmiennosc ról przypisanych ze względu na płeć, wyższość celów wspólnoty nad potrzebami jednostki
II era – społeczeństwo semiindustrialne (industrializujące się, społeczeństwo niedoboru)	wykorzystywanie pieniądza w gospodarce, rozprzestrzenianie prywatnej formy własności, sfera działań publicznych państwa dotyczy tworzenia możliwości w zakresie formalnej edukacji i pracy, społeczeństwo przywiązane wprawdzie do tradycyjnych wartości, lecz równocześnie dodające do nich nowe – wiarę w autorytet państwa i naukę, społeczeństwo gotowe do zmiany swego statusu i podniesienia poziomu życia przez ciężką pracę
III era – społeczeństwo uprzemysłowione (społeczeństwo zurbanizowane)	wysoki poziom industrializacji, specjalizacji zawodowej, nacisk na osiągnięty status, biurokratyzaacja, szeroki zakres stosowania nowoczesnych technologii i nauki, a co za tym idzie – wysoki poziom edukacji, elastyczność ról ze względu na płeć, wysoki standard życia i wysoka oczekiwana długość życia

² A. Toffler, *Zmiana władzy. Wiedza, bogactwo u progu XXI stulecia*, Wyd. Zysk i S-ka, Poznań 2003.

³ M. Kujda, *Podstawy...*, s. 48–67.

1	2
IV era – społeczeństwo ponowoczesności	zmiana charakteru przemian w kierunku mniejszego znaczenie: gospodarczej wydajności, władzy biurokracji, wiary w autorytety i naukowej racjonalności, osobiste więzi społeczne ustępują miejsca bezosobowemu społeczeństwu, które rywalizuje w celu indywidualnych osiągnięć, zwrot w stronę indywidualnej autonomii i różnorodności, tolerancji, kwestii środowiska i odpowiedniego zagospodarowania czasu wolnego

Źródło: oprac. na podst. E. Puchnarewicz, *Rozwój w kontekście teorii modernizacji* [w:] *Rozwój w dobie globalizacji*, A. Bąkiewicz, U. Żuławska, PWE, Warszawa 2010, s. 507–510.

Poziomy społeczeństwa (etapy rozwoju i ich właściwości) wędrują po linii wznoszącej się – proste formy ich organizacji zapewniające bezpieczeństwo zaspokojenia podstawowych potrzeb – ewoluują do form dających szerokie możliwości samorealizacji jednostce. Tym samym dokonują się przeobrażenia – od potrzeb wspólnoty do potrzeb jednostkowych.

Procesom związanym z przyspieszonymi zmianami w sferze gospodarczej w II połowie XX w. zaczęły towarzyszyć zmiany o charakterze społecznym, czego wyrazem stało się określenie już w 1963 r. przez japońskiego ekonomistę – T. Umehao nowego społeczeństwa jako „informacyjnego”. Pojęcie to przyjęło się zwłaszcza w teorii społeczeństwa ukierunkowanego na przetwarzanie informacji, którą to teorię rozpatrywano najpierw z perspektywy socjologicznej⁴.

Jednak dopiero na przełomie lat 80./90. XX wieku pojawił się w powszechnym użyciu ten nowy termin określający poprzemysłowy etap rozwoju. Zwolennicy tej teorii za czynnik kształtujący procesy ekonomiczne, społeczne i polityczne uważają technologie informacyjno-komunikacyjne oraz nowoczesny system przetwarzania danych. W stosunku do skali i rozległości zmian rzeczywistości współcześnie wskazuje się, że właściwe określenie zachodzących procesów – wzorem tempa rozwoju kapitalizmu – powinno określać się wręcz terminami „superrewolucja” czy „turborewolucja”.

Rewolucja informacyjna, w której wiodące znaczenie mają techniki informatyczne, doprowadziła wprawdzie do ukształtowania się społeczeństwa nowego typu, które nie posiada jednej powszechnie akceptowanej nazwy, ale za to doczekało się wielu określeń: społeczeństwo ponowoczesne, postindustrialne, postwzględnie neokapitalistyczne, postekonomiczne, postliberalne, trzecia fala demokratyzacji, technokratyczne, technotroniczne, technologiczne, sieciowe, uczące się, oparte na wiedzy, usługowe itp., z których najbardziej popularne wydaje się jego określenie jako społeczeństwo informacyjne⁵. Określenia te wskazują jednak dobitnie na wieloaspektowość i wielorakość zmian we współczesnym świecie i towarzyszących im przeobrażeń społeczeństwa.

⁴ A. Bógdał-Brzezińska, M.F. Gawrycki, *Cyberterrorizm i problemy bezpieczeństwa informacyjnego we współczesnym świecie*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2003, s. 31.

⁵ Por. K. Krzysztofek, M.S. Szczepański, *Zrozumieć rozwój. Od społeczeństw tradycyjnych do informacyjnych*, Uniwersytet Śląski, Katowice 2005, s. 169.

Abstrahując jednak od wielości ww. określeń okazuje się też, że charakterystyczną cechą nowego społeczeństwa jest przesunięcie zatrudnienia w układzie sektorowym: z przemysłu na sferę usługową. Wcześniej za sprawą rewolucji przemysłowej doszło też do przesunięcia zatrudnienia w strukturze gospodarki narodowej, ale z rolnictwa do przemysłu.

Na podstawie rozwoju informacji i telekomunikacji, a zwłaszcza obejmowanych przez nie różnych aspektów zmian społecznych, Y. Masuda w 1972 r. wskazał wprawdzie całościową wizję przeobrażenia społeczeństwa, jednocześnie podkreślając formułując się w jej obrębie odmienne etapy, obejmujące inny cel, skalę wartościowania, podmiot, przedmiot, podstawy nauki oraz wzorzec informacyjny (tabela 3).

Tabela 3. Kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego – etapy i rodzaje towarzyszących im zmian

Aspekty zmian					
cel	skala wartościowania	Podmiot	przedmiot	nauka podstawowa	wzorzec informacyjny
OKRES I (1945–1950) KOMPUTERYZACJA WIELKIEJ NAUKI					
obrona, rozwój, badania kosmosu	Prestizż narodowy	Kraj	przyroda	nauki przyrodnicze	osiąganie celu
OKRES II (1950–1970) KOMPUTERYZACJA ZARZĄDZANIA					
PKB	Wzrost gospodarczy	Przedsiębiorstwo	organizacja	nauki o zarządzaniu	wydajność
OKRES III (1970–1990) KOMPUTERYZACJA INFORMACJI SPOŁECZNEJ					
dobrobyt, opieka społeczna	Dobrobyt społeczny	Ludność	społeczeństwo	nauki społeczne	rozwiązywanie problemów
OKRES IV (1990...) KOMPUTERYZACJA DZIAŁAŃ JEDNOSTKOWYCH					
zadowolenie	Rozwój osobowości	osoba prywatna	jednostka ludzka	nauki o zachowaniu jednostki	twórczość intelektualna

Źródło: oprac. na podst. F.M. Gawrycki, *Społeczne aspekty rewolucji informacyjnej* [w:] *Rozwój w dobie globalizacji*, A. Bąkiewicz, U. Żuławska, PWE, Warszawa 2010, s. 569 [za:] L. Zacher (red.), *Społeczeństwo informacyjne. Aspekty techniczne, społeczne i polityczne. Transformacje*, Lublin–Warszawa 1992, s. 160.

Jak się okazuje, rewolucja informacyjna obejmuje stopniowo coraz to różne aspekty komputeryzacji: od komputeryzacji wielkiej nauki, poprzez komputeryzację zarządzania, komputeryzację informacji społecznej do komputeryzacji działań jednostkowych. W tym też znaczeniu, o ile na początku podmiotem jej oddziaływania było państwo narodowe, później przedsiębiorstwo i dalej ludność, o tyle współcześnie jest to osoba prywatna. Takim też sposobem można mówić o tym, że konsekwencją rewolucji informacyjnej jest indywidualizacja życia społecznego⁶. Powoduje

⁶ F.M. Gawrycki, *Społeczne aspekty rewolucji...*, s. 568.

to, że na znaczeniu coraz bardziej traci określenie „my” na rzecz „ja”, nie mówiąc już nawet o widocznej erozji państwa narodowego. O ile też wcześniej przedmiotem oddziaływania była przyroda, później na poziomie przedsiębiorstwa – organizacja, a w skali ogółu ludności – ztechnokratyzowane społeczeństwo, to obecnie jest to jednostka ludzka. Stąd też wiodąca rola z nauk przyrodniczych, w późniejszym etapie z nauk o zarządzaniu, teraz przypada naukom społecznym i tym o zachowaniu jednostki. Widać też wyraźnie, że następuje przeobrażenie celu i skali wartościowania w społeczeństwie informacyjnym: z obrony, rozwoju i badań kosmosu – dziedzin podnoszących prestiż narodowy, na PKB mierzący wzrost gospodarczy i stopniowo ukierunkowując się na dobrobyt i opiekę społeczną, w efekcie jednak na szeroko rozumiany rozwój osobowości i wynikające z niego zadowolenie. Jak widać ponadto, na początku rewolucji informacyjnej znaczenie miało tylko osiągnięcie celu. Na etapie komputeryzacji zarządzania zaś główna oś działań ukierunkowana była na wydajność, a w erze komputeryzacji informacji społecznej na rozwiązywanie problemów. Współcześnie jednak wzorcem informacyjnym staje się twórczość intelektualna.

PODZIAŁ CYFROWY W ERZE INFORMACJI PODSTAWOWYM WYZNACZNIKIEM WSPÓŁCZESNYCH DYSPROPORCJI ROZWOJOWYCH

W ramach pojęcia „nierówności społeczne” coraz częściej można mówić o tzw. informacyjnej nierówności, która obejmuje na jednym biegunie – uprzywilejowanych mieszkańców krajów wysoko rozwiniętych, będących krajami centralnymi, a na drugim – tzw. zagubienie informacyjne krajów słabo rozwiniętych, które stają się peryferiami. Niektórzy badacze dominację pierwszego bieguna nad drugim nazywają dobitnie neokolonializmem XXI wieku⁷. Samo rozwarstwienie zachodzi też i w obrębie wyróżnionych biegunów. Mamy więc do czynienia nie tylko z globalnym, ale i wewnątrz krajowymi podziałami cyfrowymi w przekroju: regionalnym, w układzie grup społeczno-zawodowych i ze względu na wiek oraz płeć, a także w relacji miasto – wieś, sektory nowoczesne a tradycyjne. W tym aspekcie właściwe wydaje się przyjęcie definicji podziału cyfrowego sformułowanej przez OECD, która traktuje go jako przepaść między poszczególnymi osobami, ich wspólnotami – gospodarstwami domowymi, przedsiębiorstwami (w tych obszarach na poziomie mikro- i makroekonomicznym) oraz między rejonami geograficznymi (skala mezoekonomiczna) w poziomie rozwoju społecznego i gospodarczego, związanego zarówno z dostępem, jak i wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych do wszelkiej aktywności⁸.

Charakterystyczną cechą technologii informacyjno-komunikacyjnych jest to, że nie mają one charakteru hierarchicznego. Umożliwiają tym samym powstawanie „wirtualnych społeczności”, dla których żadnego znaczenia nie mają granice państw. Ponadto mogą wzmacniać mechanizmy demokracji bezpośredniej oraz społecznej kontro-

⁷ *Ibidem*, s. 571.

⁸ *Understanding the Digital Divide*, OECD, Paris 2001.

li, pogłębiając świadome poczucie przynależności do społeczeństwa obywatelskiego. Zdolność systemu informacyjnego do łączenia różnych grup społecznych wpływa też na możliwości tworzenia przez nie nowych wartości (ich jednoznaczna ocena jest jednak problematyczna, gdyż zależy od punktu widzenia).

Możliwości stwarzane przez technologie informacyjno-komunikacyjne w sferze produktywności oraz traktowanie ich jako narzędzi wolności jest coraz częściej jednak poddawane w wątpliwość. Jest tak, gdy techniki te zamiast rozwiązania problemów nierówności społecznych, przyczyniają się do pogłębiania się podziału cyfrowego (*digital divide*). Podział ten wprowadza nowy i znaczący rozłam do istniejących nierówności społecznych, a co ważniejsze – systematycznie powiększający się. Jak się więc okazuje – pozytywne skutki ery informacji głoszone w teorii rozmiągają się z rzeczywistymi przeobrażeniami, które uwypuklają też skutki negatywne. W wielu obszarach ludzkiej aktywności: politycznej, ekonomicznej, a przede wszystkim w kontekście założeń przyjętych w artykule – sferze społecznej, technologie informacyjne powodują bowiem marginalizację nie tylko ludzi niemających go wcale (choć, jak się okazuje to nadal też duży problem), ale i mających do niego ograniczony dostęp ze względów od nich niezależnych oraz zależnych (gdy nie potrafią np. z niego korzystać)⁹.

Mówiąc więc o podziale cyfrowym wskazuje się na cztery obszary odniesienia, a w kontekście marginalizacji wręcz o przepaści w: dostępie do technologii informacyjno-komunikacyjnych, w umiejętności korzystania oraz wykorzystania ICT oraz w ich wpływie na funkcjonowanie społeczeństw (a przede wszystkim w aspekcie znaczenia dla gospodarki)¹⁰. Stopniowa likwidacja tych przepaści w krajach słabo rozwiniętych przekładać się powinna na budowę społeczeństwa informacyjnego¹¹.

Ważne jest stworzenie warunków zapewniających maksymalne wykorzystanie nowych możliwości jakie niesie era informacji. Drogą do ograniczenia skutków podziału cyfrowego społeczeństw jest po pierwsze ukierunkowanie programów rozwojowych na zmniejszanie tradycyjnych nierówności społecznych (m.in. w zakresie dostępu do rynku pracy i wynikających z tego dochodów oraz wydatków konsumpcyjnych), a po drugie stworzenie i wsparcie rozwoju społeczeństwa informacyjno-sieciowego, które będzie równocześnie społeczeństwem wiedzy.

Drogi te nie mogą być więc całkowicie od siebie oddzielone, pozbawione symbiozy. Muszą być komplementarne wobec siebie. Dopiero bowiem wtedy mogą wystąpić efekty pobudzania między nimi, a także różnymi segmentami gospodarki i sfery społecznej. W tym znaczeniu, jak się wydaje, nie istnieje dylemat między tradycyjnym rozwojem społecznym a rozwojem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych¹².

⁹ Por. M. Castells, *Galaktyka Internetu*, Rebis, Poznań 2003, s. 274–276; A. Bógdał-Brzezińska, M.F. Gawrycki, *Cyberterrorizm...*, s. 30–35.

¹⁰ F.M. Gawrycki, *Społeczne aspekty rewolucji...*, s. 572.

¹¹ Por. T. Goban-Klas, P. Sienkiewicz, *Społeczność informacyjne: szanse, zagrożenia, wyzwania*, Fundacja Postępu Telekomunikacji, Kraków 1999.

¹² M. Castells, *Galaktyka...*, s. 274–276.

Zmniejszanie dysproporcji technologicznych powinno następować więc równoległe do procesów postępu społecznego w innych dziedzinach: opiece zdrowotnej, czy systemie edukacji (a w najslabiej rozwiniętych krajach dochodzą do tego elementarne kwestie dotyczące zaopatrzenia w wodę czy elektryczność). Bez gospodarki opartej na wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych nie ma bowiem szans, by wytworzyć odpowiednie zasoby niezbędne do zaspokojenia potrzeb w zakresie rozwoju zrównoważonego w aspekcie społecznym, ekonomicznym i ekologicznym¹³.

ZAKOŃCZENIE

Ukazanie procesów rozwoju społeczno-gospodarczego na świecie w okresie od społeczeństwa tradycyjnego do współczesnego pozwoliło naświetlić istotę procesu przemian, czynniki kreujące te przemiany i ich konsekwencje społeczne. Problem ten warto rozpatrywać z punktu widzenia ekonomii rozwoju jako nauki badającej dysproporcje rozwojowe w oparciu o doświadczenia krajów mało i wysoko rozwiniętych. W tym ostatnim zakresie ważne okazują się bowiem dysproporcje w tworzeniu społeczeństwa informacyjnego i w ogóle w możliwości korzystania z rewolucji informacyjnej przez wszystkich mieszkańców globu.

Jak bowiem się okazuje, określenie: era informacji jest adekwatne dla państw wysoko rozwiniętych, a nie w skali całego świata. W skali tej bowiem występować będzie nadal zderzenie różnych poziomów cywilizacyjnych.

Jak widać, efektem dominacji krajów bogatych jest bardzo ograniczony zakres wyboru krajów słabiej rozwiniętych, także w odniesieniu do korzyści wynikających z postępu informacyjno-komunikacyjnego.

Co ważne, ta „superrewolucja” powinna nie tylko napędzać konsumpcjonizm społeczeństw wysoko rozwiniętych, ale i ukierunkowywać procesy zmian zachodzące w krajach słabiej rozwiniętych. Największym jednak problemem jest jednak wzrost rozwarstwienia w tej sferze między wysoko rozwiniętą „Północą” a słabym i biednym „Południem”. Do tego dochodzi „zakłety krąg ubóstwa” i nowy analfabetyzm funkcjonalny zwany analfabetyzmem cybernetycznym, który staje się barierą i uniemożliwia konkurowanie w wyścigu technologicznym.

Poza tym podział cyfrowy jest zjawiskiem bardzo skomplikowanym. Tym samym więc rewolucja informacyjna ma wieloaspektowe skutki dla społeczeństwa, zarówno pozytywne, jak i negatywne¹⁴. Współczesny model rozwoju społecznego w Europie zmierza do ich optymalizacji poprzez działania wspólnotowe. Zamierze-

¹³ Por. *ibidem*, s. 300; G. Kołodko, *Wędrujący świat*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2008; *idem*, *Świat na wyciągnięcie myśli*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2010.

¹⁴ Por. M. Marody, A. Nowak (red.), *Spoleczna przestrzeń Internetu*, Academica SWPS, Warszawa 2006; M. Castells, *Spoleczeństwo sieci*, PWN, Warszawa 2007; M. Castells, *Koniec tysiąclecia*, PWN, Warszawa 2009.

niem bowiem UE jest uczynienie znacznego postępu w rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych, by móc w tym względzie, na poziomie regionu integracyjnego, skutecznie konkurować ze Stanami Zjednoczonymi oraz krajami regionu Azji i Pacyfiku. Główną osią dążenia do tego celu stał się europejski projekt społeczeństwa informacyjnego, którego inicjatywa sięga wprawdzie początku lat 90. XX w., jednak na szerszą skalę została rozpropagowana od szczytu w Goeteborgu w czerwcu 2001 r. Po raz pierwszy jednak już w 1999 r. w celu świadomej budowy gospodarki i społeczeństwa opartego na wiedzy sformułowano program e-Europe. W ramach tej koncepcji promuje się obniżenie kosztów podłączenia i użytkowania sieci przez indywidualnych użytkowników oraz w sektorze szeroko rozumianej nauki, wdrażanie technologii informacyjnych w takich dziedzinach jak: e-economy, e-government, inteligentnym systemie transportu czy służbie zdrowia¹⁵. Jej podstawowym obszarem tematycznym jest także inwestowanie w czynnik ludzki i podnoszenie kwalifikacji przez pracowników, by mogli oni podejmować, czy w ogóle kontynuować zatrudnienie w gospodarce opartej na wiedzy. Towarzyszy temu doskonalenie bazy statystycznej dotyczącej pozycji UE jako całości i poszczególnych jej członków w dziedzinie promocji, rozwoju i dystrybucji produktów sektora ICT, w tym w szczególności sektora usługowego opartego na nowych mediach.

Przyszłe społeczeństwo, do którego na razie dążymy, będzie z pewnością technokratyczne, w którym wiedza, a zwłaszcza zdolności i umiejętność jej wykorzystania zadecyduje o zajmowanej pozycji społecznej. Wydaje się jednak, że widoczna w tej wizji jest pewna dehumanizacja społeczeństwa, a jej kierunek jasno wytyczony przez tzw. determinizm technologiczny. Determinizm ten wynika jednak z przekonania o szerokim spectrum wpływu technologii informacyjnych na życie współczesnych społeczeństw.

LITERATURA

- Bartkowiak R., *Historia myśli ekonomicznej*, PWE, Warszawa 2003.
- Bógdał-Brzezińska A., Gawrycki M.F., *Cyberterrorizm i problemy bezpieczeństwa informacyjnego we współczesnym świecie*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2003.
- Castells M., *Galaktyka Internetu*, Rebis, Poznań 2003.
- Castells M., *Spoleczeństwo sieci*, PWN, Warszawa 2007.
- Castells M., *Koniec tysiąclecia*, PWN, Warszawa 2009.
- Gawrycki F.M., *Spoleczne aspekty rewolucji informacyjnej* [w:] *Rozwój w dobie globalizacji*, A. Bąkiewicz, U. Żuławska, PWE, Warszawa 2010.
- Goban-Kłosa T., Sienkiewicz P., *Spoleczeństwo informacyjne: szanse, zagrożenia, wyzwania*, Fundacja Postępu Telekomunikacji, Kraków 1999.
- Kołodko G., *Wędrujący świat*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2008.
- Kołodko G., *Świat na wyciągnięcie myśli*, Warszawa 2010.
- Cyerson E.F. (red.), *Kompendium wiedzy o gospodarce*, PWN, Warszawa 2000.

¹⁵ M. Gawrycki, *Spoleczne aspekty rewolucji...*, s. 567–570.

- Krzysztofek K., Szczepański M.S., *Zrozumieć rozwój. Od społeczeństw tradycyjnych do informacyjnych*, Uniwersytet Śląski, Katowice 2005.
- Kujda M., *Podstawy ekonomii*, Fosze, Rzeszów 1999.
- Marody M., Nowak A. (red.), *Spoleczna przestrzeń Internetu*, Academica SWPS, Warszawa 2006.
- Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy 2003–2010*, red. M.G. Woźniak, Mitel, Rzeszów.
- Piasecki R., *Ekonomia rozwoju*, PWN, Warszawa 2007.
- Piasecki R., *Rozwój gospodarczy a globalizacja*, PWE, Warszawa 2003.
- Puchnarewicz E., *Rozwój w kontekście teorii modernizacji [w:] Rozwój w dobie globalizacji*, A. Bąkiewicz, U. Żuławska, PWE, Warszawa 2010.
- Spychalski G.B., *Zarys historii myśli ekonomicznej*, PWN, Łódź 1999.
- Tofler A., Tofler A., *Zmiana władzy. Wiedza, bogactwo u progu XXI stulecia*, Wyd. Zysk i S-ka, Poznań 2003.
- Understanding the Digital Divide*, OECD, Paris 2001.
- Zacher L. (red.), *Spoleczeństwo informacyjne. Aspekty techniczne, społeczne i polityczne. Transformacje*, Lublin–Warszawa 1992.

Streszczenie

W artykule przedstawiono fazy rozwoju społeczeństwa w kierunku społeczeństwa informacyjnego. Ukazano też wpływ rewolucji informatycznej na transformację społeczną. Przyjęto bowiem, że nowe technologie informacyjne i ich zastosowanie czy wykorzystanie stają się katalizatorem zachodzących przemian społecznych.

Spoleczne skutki rewolucji informatycznej są wielopłaszczyznowe i znajdują odzwierciedlenie w różnych aspektach życia ludzi i tworzonych przez nich społeczeństwach, a mianowicie w płaszczyźnie: społecznej, ekonomicznej, psychologicznej, politycznej i środowiskowej.

Poza tym zapóźnienia w rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych niewątpliwie coraz bardziej będą pogłębiać przepaść w skali globu. Wynika to bowiem z koncentracji słabych ekonomicznie krajów nie tyle nawet na likwidacji, co na ograniczaniu tylko tradycyjnych nierówności społecznych.

The modern model of social development from the perspective of the Information Revolution

Summary

The article presents the phases of the development of society towards the information society. The paper also presents the impact of the information revolution to transform society. Adopted in fact, that new information technologies and their application and use are becoming a catalyst for social change taking place.

The social impact of IT revolution are multifaceted and are reflected in various aspects of human life and the societies created by them, namely in the plane of social, economic, psychological, political and environmental.

In addition, delays in the development of ICT will undoubtedly deepen the growing gap on a global scale. This follows because of the concentration of economically weak countries, not so much liquidation as to the restriction of traditional social inequalities.